

УДК 340.134

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.1.11>

КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: СУЧАСНА ТЕОРІЯ РОЗУМІННЯ

Колодій А.М.,

*доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу дослідження проблем правотворчості
та адаптації законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України
ORCID: 0000-0002-6647-700X*

Лапко А.Г.,

*кандидат юридичних наук,
провідний науковий співробітник
відділу дослідження проблем правотворчості
та адаптації законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України
ORCID: 0009-0007-7044-0078*

Хальота А.І.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
в.о. провідного наукового співробітника
відділу дослідження проблем правотворчості
та адаптації законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України
ORCID: 0000-0001-8505-0055*

Колодій А.М., Лапко А.Г., Хальота А.І. Концепція національної безпеки України: сучасна теорія розуміння.

У статті висвітлюються ключові аспекти сучасної теорії розуміння концепції національної безпеки України, розглядаючи її як складний, багатоаспектний феномен, що потребує інтегративного наукового підходу. Автори аналізують понятійно-категоріальний апарат, що формує основу для розробки та реалізації ефективної політики у сфері національної безпеки.

Дослідження розпочинається з детального тлумачення термінів «концепція», «нація» та «безпека». Особлива увага приділяється еволюції розуміння терміна «нація», підкреслюючи перехід від суто політичного до етносоціального трактування. Це спонукає авторів до дискусії щодо коректності самого терміна «національна безпека» в контексті безпеки всього Українського народу. Поняття «безпека» розглядається як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Автори підкреслюють, що розробка Концепції національної безпеки України повинна базуватися на широкій методологічній основі, що включає антропологічний, феноменологічний, системний, діяльнісний підходи, а також принципи науковості, історизму, всебічності, об'єктивності та конкретності. Застосування діалектичного, герменевтичного, функціонального, синергетичного методів, а також методів аналізу, синтезу, індукції, дедукції, абстрагування, моделювання, прогнозування та формально-юридичного дозволяє забезпечити комплексне вивчення предмета.

У статті Концепція національної безпеки України визначається як нормативно-правовий або праворекомендаційний акт, що містить офіційно викладені норми, принципи та положення щодо сучасного розуміння потреб та інтересів особи, суспільства та держави, а також механізми подолання потенційних та реальних загроз.

Запропонована авторами модель майбутньої Концепції національної безпеки України передбачає чітку структуру, яка включає пріоритети національних інтересів, поточні та прогнозовані загрози, основні напрями зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності, а також завдання з реформування сектору безпеки і оборони та необхідні ресурси.

Ключові слова: нація, національна безпека, концепція, загрози, нормативно-правовий акт, методологія.

Kolodiy A.M., Lapko A.G., Khalota A.I. The concept of national security of Ukraine: a modern theory of understanding.

The article highlights key aspects of the modern theory of understanding the concept of national security of Ukraine, considering it as a complex, multifaceted phenomenon that requires an integrative scientific approach. The authors analyze the conceptual and categorical apparatus that forms the basis for the development and implementation of effective policy in the field of national security.

The study begins with a detailed interpretation of the terms «concept», «nation» and «security». Special attention is paid to the evolution of the understanding of the term «nation», emphasizing the transition from a purely political to an ethnosocial interpretation. This prompts the authors to discuss the correctness of the term «national security» itself in the context of the security of the entire Ukrainian people. The concept of «security» is considered as a state of protection of the vital interests of the individual, society and the state from internal and external threats.

The authors emphasize that the development of the Concept of National Security of Ukraine should be based on a broad methodological basis, including anthropological, phenomenological, systemic, activity approaches, as well as the principles of scientificity, historicism, comprehensiveness, objectivity and concreteness. The use of dialectical, hermeneutic, functional, synergistic methods, as well as methods of analysis, synthesis, induction, deduction, abstraction, modeling, forecasting and formal-legal allows for a comprehensive study of the subject.

In the article, the Concept of National Security of Ukraine is defined as a regulatory or legal act containing officially stated norms, principles and provisions regarding the modern understanding of the needs and interests of the individual, society and the state, as well as mechanisms for overcoming potential and real threats.

The model of the future National Security Concept of Ukraine proposed by the authors provides for a clear structure that includes the priorities of national interests, current and predicted threats, the main directions of foreign and domestic political activity, as well as the tasks of reforming the security and defense sector and the necessary resources.

Key words: nation, national security, concept, threats, regulatory legal act, methodology.

Постановка проблеми. Сучасні виклики та загрози національній безпеці України, зокрема повномасштабна військова агресія РФ, вимагають глибокого переосмислення та оновлення теоретичних і практичних підходів до її забезпечення. У цьому контексті, розробка та впровадження ефективної Концепції національної безпеки набуває особливого значення, адже саме вона має стати фундаментом для формування цілісної та адекватної відповіді на актуальні загрози. Однак, незважаючи на наявність чинного законодавства та доктринальних розробок, існує потреба у подальшому розвитку теоретичного розуміння ключових понять та категорій, що становлять її основу, а також у системному баченні механізмів її реалізації. Недостатня чіткість у визначенні термінології, багатозначність трактувань та відсутність єдиного концептуального підходу досі є перепонами на шляху до формування ефективної системи національної безпеки.

Метою даної статті є розробка та обґрунтування сучасної теорії розуміння Концепції національної безпеки України, що ґрунтується на системному аналізі її понятійно-категоріальних складових та методологічних засад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми безпеки, національної безпеки та її концептуального оформлення традиційно перебувають у фокусі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Значний внесок у розвиток «націобезпекознавства» зробили такі дослідники,

як П. Артюх, О. Бандурка, О. Белов, В. Глушков, В. Горбулін, Я. Кондратьєв, О. Копан, І. Кресіна, М. Левицька, В. Ліпкан, М. Мельник, Н. Нижник, В. Почепцов, Ю. Римаренко, О. Шумілов та інші. Їхні праці охоплюють широкий спектр питань: від загальної характеристики національної безпеки до конкретних аспектів її забезпечення – військової, економічної, екологічної, інформаційної безпеки, а також аналізу зовнішньополітичних аспектів та нормативно-правового забезпечення. Чинний Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII [1] та численні енциклопедичні й доктринальні джерела також пропонують визначення та підходи до розуміння національної безпеки. Проте, незважаючи на ґрунтовні напрацювання, залишається потреба в уніфікації понятійного апарату та розробці інтегративної концепції, яка б враховувала як традиційні, так і гібридні загрози, а також відображала сучасні виклики у світлі поточної геополітичної ситуації.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на зазначену назву є сенс звернути увагу на головні понятійно-категоріальні складові предмету цього дослідження. Отже, «КОНЦЕПЦІЯ (від лат. *conceptio* - осягати, сприймати) - система поглядів, понять про ті чи інші явища або процеси, спосіб їхнього розуміння, тлумачення; основна ідея будь-якої теорії, головний задум; ідея чи план нового, оригінального розуміння; конструктивний принцип художньої, технічної та інших видів діяльності. Для розкриття змісту концепції необхідно схарактеризувати особливості її генези, онтології, логіко-гносеологічних прикмет і праксеології. У генетичному плані концепція - поняття як форма знання. Тривалий час у теорії пізнання концепцію розглядали як форму знання, що виражає істотне в мисленні. У цьому плані концепцію протиставляли відчуттям, сприйманням, уявленням та судженням, що виражають окремі прикмети» [2]. До того ж, «КОНЦЕПЦІЯ (від лат. *conceptio* - сприйняття) - система понять про ті чи інші явища, процеси; спосіб розуміння, тлумачення якихось явищ, подій; основна ідея будь-якої теорії. Термін «концепція» вживають також для позначення головного задуму в науковій, художній політичній та інших видах діяльності людини» [3, с. 301], або «КОНЦЕПЦІЯ (лат. *conceptus* – думка, поняття; *conceptio* – розуміння) – 1) одна з форм наукового знання (поряд з ідеями, теоріями та ін.); 2) певний спосіб розуміння та трактування реального світу; 3) провідний замисел, конструктивний принцип, основна ідея художнього, технічного та інших видів діяльності. Інколи терміном «концепція» користуються тоді, коли хочуть виразити думку про неусталеність знання, його гіпотетичність. Включення концепції в сферу філософсько-методологічного аналізу збагатило уявлення про можливості наукового знання в ході його розвитку, а також практичного застосування» [4, с. 134].

У шеститомній «Юридичній енциклопедії» зазначається, що «КОНЦЕПЦІЯ ПРАВОВА – (лат. *conceptio* – сукупність, система) провідна ідея, точка зору на те або інше правове явище. Важливий засіб розвитку як юридичної науки, так і науково обґрунтованого державно-правового будівництва. Концепції правові розробляються окремими правознавцями або колективами юристів – вчених і практиків. Схвалені у встановленому порядку, кладуться в основу відповідних організаційних заходів, законодавчих актів, рішень тощо» [5, с. 339].

Враховуючи викладене, із повною впевненістю, можна стверджувати, що концепція – фундаментальний акт, який має містити керівні принципи, цільові настанови та методи, окреслювати механізм функціонування. Упродовж зазначеного, це певний спосіб розуміння, трактування будь-яких явищ, основний погляд, керівна ідея для їх висвітлення; керівний задум, конструктивний принцип різних видів діяльності.

Оскільки йдеться про національну безпеку, то не зайвим буде звернутися до системоутворюючого розуміння категорії «нація». Але, насамперед, треба звернути увагу на те, що загальноприйнятого розуміння нації, у сучасній гуманітарній науці не існує. А тому доречною видається думка виказана у «Малій енциклопедії етнодержавознавства» згідно якої визначення нації, що існують сьогодні, умовно можна поділити на чотири великі групи: психологічні, культурологічні, етнологічні та історико-економічні. Представники психологічної теорії розглядають сутність нації через спільність національної психології та національного характеру. Прибічники культурологічної зводять до спільності мови та культури. Етнологічна переносить акцент на спільність походження та самосвідомості. Історико-економічна головними ознаками нації вважає те, що вона склалася історично і характеризується спільністю території, мови, економічного життя, традицій, психічного складу, культури [6, с. 121–123].

У шеститомній «Юридичній енциклопедії» стверджується, що «НАЦІЯ (лат. *natio* – плем'я, народ) – спільність людей незалежно від їхнього етнічного походження, об'єднаних політичними

інтересами, усвідомленням своєї спільності на певній території (землі) з певною державною організацією (суверенітетом), єдиним громадянством, юридичними правами та обов'язками, культурою і традиціями. Визначальними чинниками нації є територія, держава (або прагнення до неї), національна свідомість (усвідомлення ідентичності, соціальної, культурної окремішності, поліетнічної, як правило спільноти). Важливі ознаки нації: особливий менталітет і характер, історична пам'ять і міфологія, духовні і політичні традиції, мова, економічно-господарські побутові відмінності» [7, с. 105].

Приблизно аналогічне визначення формулює «Великий енциклопедичний юридичний словник» проголошуючи, що «НАЦІЯ (лат. natio – плем'я, народ) – спільність людей незалежно від їх етнічного походження, об'єднаних політичними інтересами, усвідомленням своєї спільності на певній території (землі) з певною державною організацією (суверенітетом), єдиним громадянством, юридичними правами та обов'язками. Узагальнено нація – це спільнота, яка характеризується низкою специфічних, притаманних їй ознак і члени якої виявляють почуття солідарності між собою. Важливі ознаки нації – особливий менталітет і характер, історична пам'ять і міфологія, духовні і політичні традиції, мова» [8, с. 526].

Разом з тим, треба визнати, що в останніх сучасних доктринальних джерелах нація тлумачиться як, насамперед, етносоціальна спільність. Так у тій ж «Малій енциклопедії етнодержавознавства» у статті «Нація (концепція Липинського)» стверджується, що вчений розглядав її як «органічний колектив», тобто такий який є замкнений у собі і не залежить та не повинен залежати від якихось зовнішніх сил, а територію визнавав основним та конструктивним складовим елементом буття нації, розуміючи під нею рідну землю, яка підтримує та скріплює національну свідомість, а остання формує національний патріотизм. Звідси стверджував, що українцем є людина, яка місцем проживання та праці пов'язана із Україною [6, с. 123].

До того ж, на підтвердження того факту, що нація усе більше розуміється як етносоціальна спільність у статті «Нація – етнос» прямо зазначається, що «Слово «нація» до XIX ст. на Заході застосовувалося для позначення політичних спільнот, тобто у значенні «нація-держава». У XIX ст. поступово відбулося зміщення його застосування – воно почало вживатися для позначення етнічних спільнот, тобто у значенні нація-етнос. Але й сьогодні ці два способи співіснують». І упродовж зазначеного, що «Тому, нація – це етнічна спільнота, об'єднана однією унормованою національною культурою. Отже, нація виникає на основі етнічних спільнот, націюстановлення – лише продовження процесів етногенезу; але між ними немає простого лінійного зв'язку. Слово «етнос» застосовується у двох значеннях: а) для позначення донаціональних етнічних спільнот; б) для позначення будь-яких етнічних спільнот, включаючи нації» [6, с. 124]. Це ж, прямо або опосередковано, зазначається і в інших статтях «Малої енциклопедії етнодержавознавства», зокрема у статтях «Нація і людина», «Нація і людство», «Нація і свобода», «Нація та етнос», «Нація як етносоціальний організм» [6, с. 124–127].

Враховуючи вищевикладене доцільно наголосити, що напевно, мають рацію ті, хто сумнівається у правильності самого найменування «національна безпека». Адже при буквальному його тлумаченні на перший план виходить етнічний момент, що значно звужує розуміння цієї категорії та завдання цього дослідження. Насправді мова повинна йти про безпеку не нації чи якоїсь іншої етнічної групи, а такої соціальної структури, якою є увесь Український народ, тобто безпеку Українського народу. Щоправда, у міжнародній практиці термін «національний» у ряді випадків використовується для того, щоб рівень окремої країни відрізнити від рівня міжнародного співтовариства у цілому.

І, нарешті, третя складова «БЕЗПЕКА – такі умови, в яких перебуває об'єкт, коли дія зовнішніх і внутрішніх чинників не викликає дій, що вважаються негативними щодо даного об'єкта відповідно до існуючих, на цьому етапі, потреб, знань і уявлень. Згідно з етимологією слова «безпека» – відсутність загроз існуванню когось-небудь або чогось-небудь. У більш вузькому сенсі безпека – відсутність загроз дефіцитним цінностям, які важливі на цей момент (період) і з якихось причин є в дефіциті. Безпека – характеристика і необхідна передумова життєдіяльності, прогресивного розвитку та життєздатності об'єктів реального світу. Безпека є найважливішою умовою існування людини поряд з її потребою в їжі, воді, одязі, житлі, інформації» [9, с. 59]. І на додаток до зазначеного «БЕЗПЕКА – стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Система безпеки охоплює такі основні елементи: наукову теорію (філософію), доктрину (концепцію), політику, стратегію і тактику забезпечення безпеки;

сукупність міжнародних державних і громадських (недержавних) інститутів та організацій, які забезпечують безпеку особи, суспільства, держави; засоби, способи і методи забезпечення безпеки» [10, с. 207].

Саме враховуючи усе вищевикладене ми і будемо формулювати та аналізувати предмет нашої наукової розвідки. Насамперед, є сенс зазначити, що проблеми безпеки, національної безпеки, національної безпеки України та інших країн, створення та реалізації Концепції національної безпеки України досліджували у своїх працях П. Артюх, О. Бандурка, О. Белов, В. Глушков, В. Горбулін, Я. Кондратьєв, О. Копан, І. Кресіна, М. Левицька, В. Ліпкан, М. Мельник, Н. Нижник, В. Почепцов, Ю. Римаренко, О. Шумілов та багато інших дослідників. Саме завдяки науковим дослідженням зазначених і не зазначених авторів в Україні сформувалася наука «Націобезпекознавство» під якою розуміють: 1) суспільну міждисциплінарну науку; 2) систему науково обґрунтованих теорій, ідей, доктрин; 3) концепцію розвитку національної безпеки; 4) систему знань про сутність національної безпеки і т. д. У межах науки «Націобезпекознавства» національна безпека розглядається у зв'язку із: 1) демографічною ситуацією в Україні; 2) національною безпекою в інших країнах; 3) загальною її характеристикою; 4) заходами щодо зміцнення військової безпеки; 5) зовнішньополітичними аспектами; 6) концептуальними основами; 7) напрямками стабілізації соціальної ситуації; 7) нормативно-правовим забезпеченням; 8) об'єктами; 9) підвищенням рівня екологічної безпеки; 10) пріоритетами воєнно-технічної політики; 11) системою забезпечення; 12) системою забезпечення економічної безпеки; 13) умовами та факторами внутрішньої загрози; 14) тероризмом; 15) теорією самоорганізації; 16) соціально-психологічними чинниками і т. д. Здійснений нами аналіз переконливо свідчить що зазначені соціальні явища найбільш часто стають об'єктами дослідження у межах вивчення національної безпеки України [11, с. 404–413].

Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII визначає, що «... національна безпека України - захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [1].

Приблизно аналогічні визначення пропонуються і в енциклопедичних та доктринальних джерелах. Зокрема, шеститомна «Юридична енциклопедія» проголошує, що «БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНА – стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз». Упродовж цього пропонуються визначення термінів «Безпека авіаційна», «Безпека дорожнього руху», «Безпека екологічна», «Безпека колективна», «Безпека міжнародна», «Безпека мореплавання», «Безпека праці», «Безпека радіаційна» [10, с. 207–212]. На додаток до зазначеного «Міжнародна поліцейська енциклопедія» передбачає, що «НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА – захищеність життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від загроз. Офіційний підхід трактує національну безпеку як стан (ступінь) захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, що виступає необхідною умовою збереження і примноження духовних і матеріальних цінностей (Концепція (Основи державної політики) національної безпеки України, розд.1)». До речі, зазначена енциклопедія вміщує, окрім зазначеної, цілий ряд інших статей присвячених національній безпеці, а саме: «Національна безпека (демографічна ситуація в Україні)», «Національна безпека Росії та США (єдиний підхід до розуміння суті та термінів)», «Національна безпека України (загальна характеристика)», «Національна безпека України (заходи щодо зміцнення військової безпеки)», «Національна безпека України (зовнішньополітичні аспекти)», «Національна безпека України (Концепція)» «Національна безпека України (проблеми стабілізації соціальної ситуації)», «Національна безпека України (нормативно-правове забезпечення)», «Національна безпека України (об'єкти)», «Національна безпека України (підвищення рівня екологічної безпеки)», «Національна безпека України (пріоритети воєнно-технічної політики)», «Національна безпека України (система забезпечення)», «Національна безпека України (системи забезпечення економічної безпеки)» і т. д. [11, с. 415–458].

Узагальнюючи та адаптуючи зазначені визначення, до обраної нами теми, є підстави стверджувати, що під концепцією національною безпеки необхідно розуміти: 1) сукупність ідей і уявлень про природу та шляхи зміни (збереження або забезпечення) національної безпеки; 2) комплекс основних теоретичних положень, спрямованих на розкриття сутності національної безпеки в конкретних історичних умовах через науково обґрунтоване визначення її цілей, завдань, принципів, методів, форм, структури і елементів, що її забезпечують; 3) систему поглядів на вирішення

проблеми, сукупність понять і зв'язків між ними, яка визначає основні напрями розвитку і характеристики будь-якого явища; 4) нормативно-правовий або праворекомендаційний (модельний, зразковий), узагальнюючий акт.

Концепція національної безпеки на відміну від стратегії національної безпеки носить принциповий, більш загальний, основоположний характер. Більшість розвинених держав мають власну концепцію національної безпеки і, на її підставі, сформували власний науковий підхід до організації управління у сфері національної безпеки та її забезпечення. У ній, насамперед, мають бути відображені наукові рекомендації і конкретні умови функціонування різноманітних суб'єктів забезпечення національної безпеки, що дозволяє у систематизованому вигляді враховувати чинники, які є критичними, вирішальними і найбільш важливими.

Концепція національної безпеки України має становити собою документ, в якому із застосуванням діалектичного, системного, синергетичного та інших підходів і методів регулюється та охороняється складний феномен – національна безпека України. Для розвитку галузі права у сфері національної безпеки Концепція національної безпеки України забезпечить можливість на законодавчому рівні реалізувати, розвивати, доповнювати і конкретизувати основні напрями державної політики національної безпеки. Саме Концепція національної безпеки України має виконувати інструментальну функцію – на її основі стає можливим формувати ієрархічну систему нормативно-правових актів, що регулюють та охороняють суспільні відносини в сфері національної безпеки. Стратегії, закони, укази, постанови і розпорядження тощо, мають будуватись виключно на підставі Конституції України і Концепції національної безпеки України, їх завданням є конкретизації положень Концепції, надання їм визначеності відповідно до визначених сфер життєдіяльності. Вона має гарантувати необхідну вивіреність політичних оцінок обстановки, вагомість пріоритетів внутрішньої та зовнішньої політики, провідних напрямів оборонного і державного будівництва, цілей і завдань розвитку діяльності усієї системи державного управління.

Тож цілком очевидно, що найбільшого синергетичного ефекту в реалізації забезпечення національної безпеки України можна досягти з урахуванням положень Концепції національної безпеки України, яка утворює першооснову тим чи іншим програмним актам в окремих сферах суспільного життя і носить спрямовуючий характер. А тому, важливо зауважити, що зміст Концепції національної безпеки України має відповідати сучасним світовим та національним реаліям (політиці, економіці, духовності, ідеології), відображати загрози та небезпеки національним інтересам особи, суспільства і держави, а також окреслювати методи та механізми їх забезпечення.

Враховуючи вищевикладене під *Концепцією національної безпеки України* слід розуміти нормативно-правовий або праворекомендаційний (модельний, зразковий) акт у якому у найбільш загальному, системному та концентрованому вигляді офіційно викладені норми, принципи та положення про сучасне розуміння потреб, цінності, інтереси особи, суспільства і держави, потенційні та реальні загрози та небезпеки, що можуть або уже спричиняють їм шкоду, а також напрямки, завдання, мету, цілі, функції, засоби, способи, методи, об'єкти, суб'єкти, механізми, що покликані їх долати, в різних умовах їх існування і розвитку.

Аналізуючи запропоноване визначення є сенс стверджувати, що найбільш важливими ознаками Концепції національної безпеки України є:

- може бути нормативно-правовим або праворекомендаційним (модельним, зразковим) актом;
- у цьому акті у найбільш загальному, системному та концентрованому вигляді офіційно викладені норми, принципи та положення про сучасне розуміння потреб, цінності, інтереси особи, суспільства і держави;
- цей акт має також передбачати потенційні та реальні загрози та небезпеки, що можуть або уже спричиняють шкоду особі, державі, суспільству;
- особливо актуальною, у цьому акті, є регламентація напрямків, завдань, мети, цілей, функцій, засобів, способів, методів, об'єктів, суб'єктів, механізмів, що покликані долати потенційні та реальні загрози та небезпеки, в різних умовах їх існування і розвитку.

Надзвичайно важливо у процесі моделювання майбутньої Концепції національної безпеки України реалізувати потужну методологічну основу, а саме: 1) методологічні підходи: антропологічний – під час опрацювання сутності Концепції; феноменологічний – у процесі елементного структурування Концепції; системний, (системно-структурний та системно-функціональний) – для розгляду Концепції, як явища, що складається з частин (підсистем, елементів) та спрямована

на реалізацію певних функцій; діяльнісний - для опрацювання функціональної спрямованості Концепції; 2) методологічні принципи: науковості – для осмислення поняття та ознак національної безпеки України та її Концепції; історизму – у процесі пізнання стану наукових досліджень присвячених національній безпеці України; усебічності – як основу пізнання сутності національної безпеки України; об'єктивності – у процесі пізнання ознак національної безпеки України; конкретності – для формулювання висновків; 3) загальнонаукові, спеціальні та власно-правові методи: діалектичний – для всебічного вивчення Концепції національної безпеки України; герменевтичний – для опрацювання стану наукового дослідження та регламентації національної безпеки України; функціональний – у процесі пізнання функціональної спрямованості Концепції національної безпеки України; синергетичний – для відтворення внутрішніх закономірностей національної безпеки України; аналізу та синтезу – у процесі знаходження найбільш вживаних ознак та формування цілісного й загального визначення Концепції національної безпеки України; індукції та дедукції – для формулювання висновків, визначень, пропозицій та рекомендацій; абстрагування – при пізнанні уявної структури Концепції національної безпеки України; моделювання – для конструювання структури Концепції національної безпеки України; прогнозування – у процесі передбачення можливих шляхів реалізації Концепції національної безпеки України; формально-юридичний – для опрацювання текстів нормативно-правових актів.

Розмірковуючи про майбутню структуру «Концепції національної безпеки України» треба, насамперед, звернути увагу на розділи та їх наповнення, що зосередженні у чинній «Стратегії національної безпеки України» «Безпека людини - безпека країни»: розділ I. «Пріоритети національних інтересів України та забезпечення національної безпеки, цілі та основні напрями державної політики у сфері національної безпеки»; розділ II. «Поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов»; розділ III. «Основні напрями зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки»; розділ IV. «Напрями та завдання реформування й розвитку сектору безпеки і оборони»; розділ V. «Ресурси, необхідні для реалізації Стратегії». «Стратегія національної безпеки України» є основою для розроблення інших стратегій, а саме: людського розвитку; воєнної безпеки України; громадської безпеки та цивільного захисту України; розвитку оборонно-промислового комплексу України; економічної безпеки; енергетичної безпеки; екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату; біобезпеки та біологічного захисту; інформаційної безпеки; кібербезпеки України; зовнішньополітичної діяльності; забезпечення державної безпеки; інтегрованого управління державним кордоном України; продовольчої безпеки; Національної розвідувальної програми [12].

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що розроблення Концепції національної безпеки України має базуватись на інтегративному науковому підході, що поєднує правові, філософські, соціологічні та політичні аспекти. Така Концепція повинна мати чітко окреслену структуру, включати механізми реалізації, враховувати як традиційні, так і новітні загрози. Запропонована модель дозволяє сформувати системну нормативно-правову базу для ефективного управління безпековою сферою, що є необхідною умовою збереження суверенітету, стабільності та розвитку української держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
2. Концепція. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-3256> (дата звернення: 02.06.2025).
3. Філософський енциклопедичний словник. *Національна академія наук України. Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди*. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
4. Філософія: словник термінів та персоналій / В.С. Бліхар, М.А. Козловець, Л.В. Горохова, В.В. Федоренко, В.О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с.
5. Юридична енциклопедія: В 6 т./ Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 2001. Т. 3: К-М. 2001. 792 с.
6. Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького; Редкол.: Ю.І. Римаренко (відп. ред.) та ін. Київ: Довіра: Генеза, 1996. 942 с.

7. Юридична енциклопедія: В 6 т./ Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 4: Н-П. 2002. 720 с.
8. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. 2-ге вид. перероб. і доповн. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2012. 1020 с.
9. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. М.П. Требіна; уклад.: Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін. Харків: Право, 2015. 816 с.
10. Юридична енциклопедія: В 6 т./ Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 1: А-Г. 2001. 672 с.
11. Міжнародна поліцейська енциклопедія: У 10 т. / Відп. ред. Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. Київ: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 1232 с.
12. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: затв. Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. *Урядовий кур'єр*. 2020. 16 вересня. № 179.